

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра обліку і аудиту

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню **бакалавра**
(бакалавра, магістра)

студента Мирошніченко Дарина Ігорівна

(ПІБ)

академічної групи 071-18зск-1

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Облік формування використаного прибутку та аудиту

прибутковості комерційного банку (на прикладі АТ «ОТП банк»)

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Макурін А.А		
Рецензент			
Нормоконтроль	Макурін А.А		

Дніпро

2021

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
обліку та аудитуПашкевич М.С.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

Студенту Мирошниченко Д.І. академічної групи 071-18зск-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Облік формування використаного прибутку та аудиту
прибутковості комерційного банку (на прикладі АТ «ОТП Банк»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
 № _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТ «ОТП БАНК» У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	19.05 – 26.05
2	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	27.05 – 29.05
3	АУДИТ ПРИБУТКОВОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	29.05 – 1.06

Завдання видано

(підпис керівника)

Макурін А.А.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 19.05.2020 р.Дата подання до екзаменаційної комісії 02.06.2020 р.**Прийнято до виконання**

(підпис)

Мирошниченко Д.І.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 55 стр., 4 рис., 13 табл., 1 додаток, 46 джерела.

ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, АУДИТ, ОБЛІК

Об'єкт розроблення – сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів організації бухгалтерського обліку і аудиту діяльності комерційного банку АТ «ОТП» Банк.

Метою даної дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку формування використаного прибутку та аудиту прибутковості комерційного банку на прикладі фінансової установи.

Охарактеризовано діяльність комерційного банку АТ «ОТП» Банк. Проведено аналіз фінансового стану банку і запропоновано методи його покращення. Проаналізовано економічну сутність й узагальнено визначення терміну доходів та витрат. Надано їх класифікацію, способи надходження доходу, його визнання та визнання витрат від такої діяльності. Охарактеризовано документальне оформлення операцій банку та отриманням доходу й відображення понесених витрат. Проаналізовано основні підходи з ведення обліку доходів і витрат. Запропоновано основні положення з покращення внутрішньогосподарського аудиту, який спрощує здійснення зовнішнього аудиту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці основних напрямків і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку та аудиту прибутковості комерційного банку.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТ «ОТП БАНК» У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	7
1.1 Характеристика діяльності комерційного банку	7
1.2 Фінансовий аналіз діяльності АТ «ОТП Банк».....	10
1.3 Ринкове позиціонування АТ «ОТП Банк».....	15
<i>Висновки до розділу 1</i>	19
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	20
2.1 Економічний зміст доходів, витрат та фінансових результатів діяльності.20	
2.2 Нормативно-правові основи регулювання організації та методики обліку та аудиту фінансових результатів та розподілу прибутку комерційного банку25	
2.3 Облік доходів і витрат АТ «ОТП Банк»	27
2.4 Облік фінансового результату і розподілу прибутку АТ «ОТП Банк»	35
2.5 Удосконалення з ведення обліку доходів і витрат комерційного банку ...	39
<i>Висновки до розділу 2</i>	41
РОЗІЛ 3 АУДИТ ПРИБУТКОВОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	42
3.1 Суть і значення аудиту комерційного банку.....	42
3.2 Значення аудиту доходів і витрат.....	45
3.3 Аудиторські висновки по результатам діяльності комерційного банку ...	47
<i>Висновки до розділу 3</i>	50
ВИСНОВКИ	51
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Ефективне функціонування національної економіки, її розвиток разом з постійним зростанням добробуту населення неможливо без вирішення завдань забезпечення ефективного функціонування банківської системи та її основних елементів – комерційних банків.

Для фізичних та юридичних осіб прибуток банку також має значення. Адже позитивна зміна даного показника дає приватним та корпоративним клієнтам усвідомлення того, що банк є надійним, працює ефективно та до нього можна віднести свої заощадження і не хвилюватися про них в подальшому. Маючи від'ємне значення прибутку, комерційні банки частіше за все втрачають старих клієнтів, завдяки чому зменшується осяг активів та втрачаються ресурси для подальшого функціонування.

Прибуток банку виступає одним із найважливіших показників ефективності діяльності банку, а також визначає його стабільність функціонування. Тоді як, незадовільний рівень прибутковості банку стає причиною його неплатоспроможності, погіршення ефективності функціонування, може призвести до банкрутства. Тому під час банківського моніторингу значна частина уваги приділяється саме прибутку банку.

Дослідження проблем обліку і аналізу фінансових результатів представлені в працях таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, як: Бриттон Э., Ватерсон К., Велш Г.А., Білуха М.Т., Голов С.Ф., Єфіменко В.І., Костюченко В.М., Нападовська Л.В., Нечитайло А.И., Соколов Я.В., Сопко В.В., Ковалев В.В., Кужельний М.В., Мних Є.В., Пушкар М.С., Чумаченко М.Г., Хелферт Е, Шорт Д.Г.

Значний внесок у вирішення проблем автоматизації обліку і аналізу фінансових результатів зробили такі вчені як: Бутинець Ф.Ф., Завгородній В.П., Ільїна О.П.

Метою даної дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку формування використаного прибутку та аудиту прибутковості комерційного банку на прикладі базової фінансової установи.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- Розкрити сутність економічної категорії «прибуток банку»;
- Визначити фактори, що впливають на механізм управління прибутком банку;
- Охарактеризувати елементи системи управління прибутком банку;
- Розглянути нормативно-правові основи регулювання обліку та аудиту фінансових результатів та розподілу прибутку;
- Проаналізувати специфіку обліку та аудиту фінансових результатів та розподілу прибутку комерційного банку на прикладі АТ «ОТП Банк»;
- Проаналізувати методичні підходи до здійснення аудиту комерційного банку.

Предмет дослідження – сукупність методологічних та практичних аспектів обліку та аудиту фінансових результатів та розподілу прибутку.

Під час написання дипломної роботи були використані такі методи дослідження:

- Спостереження;
- Опитування;
- Абстрагування;
- Метод сходження від абстрактного до конкретного;
- Аналіз і синтез;
- Індукція й дедукція;

Практична значимість дипломної роботи полягає у наданні автором конкретних пропозицій щодо вдосконалення обліку формування

використаного прибутку та аудиту прибутковості комерційного банку на прикладі АТ «ОТП Банк» відповідно до сучасних умов господарювання.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТ «ОТП БАНК» У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Характеристика діяльності комерційного банку

Сучасний банк — це підприємство, що працює на засадах комерційного розрахунку з метою отримання максимально можливого прибутку. Суттєво важливо, щоб комерційні банки отримували достатній прибуток, необхідний для нарощення свого капіталу, що дозволить розширити обсяг та підвищувати якість банківських послуг. Комерційні банки та їх установи працюють на принципах комерційного розрахунку, тобто в процесі виконання своїх функцій вони одержують прибуток [1].

Банківський прибуток є одним із найважливіших показників ефективності функціонування банку, його стабільності. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому що є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів банку свідчить про його стабільність. У таблиці 1 наведено основну інформацію про комерційний банк АТ «ОТП Банк».

Таблиця 1.1

Основні відомості про АТ «ОТП Банк»

№	Вид інформації	Інформацію про банк
1	Найменування	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП Банк»
2	Номер та дата видачі ліцензії	Генеральна ліцензія НБУ №8-2 від 12.02.2015 р Банківська ліцензія НБУ №8 від 06.10.2011 р.
3	Адреса	01033, м. Київ, вул. Жилянська, 43
4	Номер контактного	+38044 490 05 00

	телефону	
--	----------	--

Продовження таблиці 1.1

5	Адреса електронної пошти	Otp@fuib.com
6	Адреса офіційного веб-сайта	https://www.otpbank.ua
7	Цільова група клієнтів	Клієнти – фізичні особи, громадянини України та юридичні особи.

Сформовано автором самостійно

Характер бізнесу АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК» було засновано 18 січня 1998 року. Банк розпочав свою діяльність у квітні 1999 року. Банк надає повний спектр банківських послуг, включаючи залучення депозитів та надання кредитів, інвестування в цінні папери, платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну валют, випуск та процесинг операцій з платіжними картками [2]. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 2 вересня 1999 року (реєстраційне свідоцтво № 102 від 6 листопада 2012 року), що діє відповідно до Закону України № 2740-III «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб». Фонд гарантування вкладів фізичних осіб забезпечує повернення вкладникам депозитів до 200 тисяч гривень на одну особу (у 2017 році – 200 тисяч гривень). ВАТ ОТП Банк належить 499 238 акцій – 100% - номінальна вартість статків 6 186 023 111,34 грн.

АТ «ОТП Банк» входить до ТОП-10 українських банків за ключовими фінансовими показниками, такими як обсяги активів, розмір власного капіталу, обсягу коштів корпоративних клієнтів, кредитного портфелю та обсягів коштів приватних клієнтів, та інших. Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» та на підставі отриманих від

Національного банку України банківських ліцензій та письмових дозволів здійснює такі види діяльності:

- приймає вклади (депозити) від юридичних та фізичних осіб;
- відкриває та супроводжує поточні рахунки банків та клієнтів;
- розміщує залучені кошти від свого імені та на власний ризик;
- надає гарантії, поручительства та інші зобов'язання від третіх осіб;
- надає послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- випускає, купує, продає і обслуговує чеки, векселі та інші оборотні платіжні інструменти;
- випускає банківські платіжні картки і здійснює операції з використанням цих карток;

У 2018 році український уряд продовжував здійснювати всеосяжну програму структурної реформи, спрямованої на усунення існуючих диспропорцій в економіці, державних фінансах та управлінні, боротьбі з корупцією, реформування судової системи з метою забезпечити умови для відновлення економіки в країні [3]. Згідно попередніх оцінок, зростання ВВП у 2018 році було рекордним за останні 7 років і склало 3.3%. Структуру власності наведено на рис. 1.1

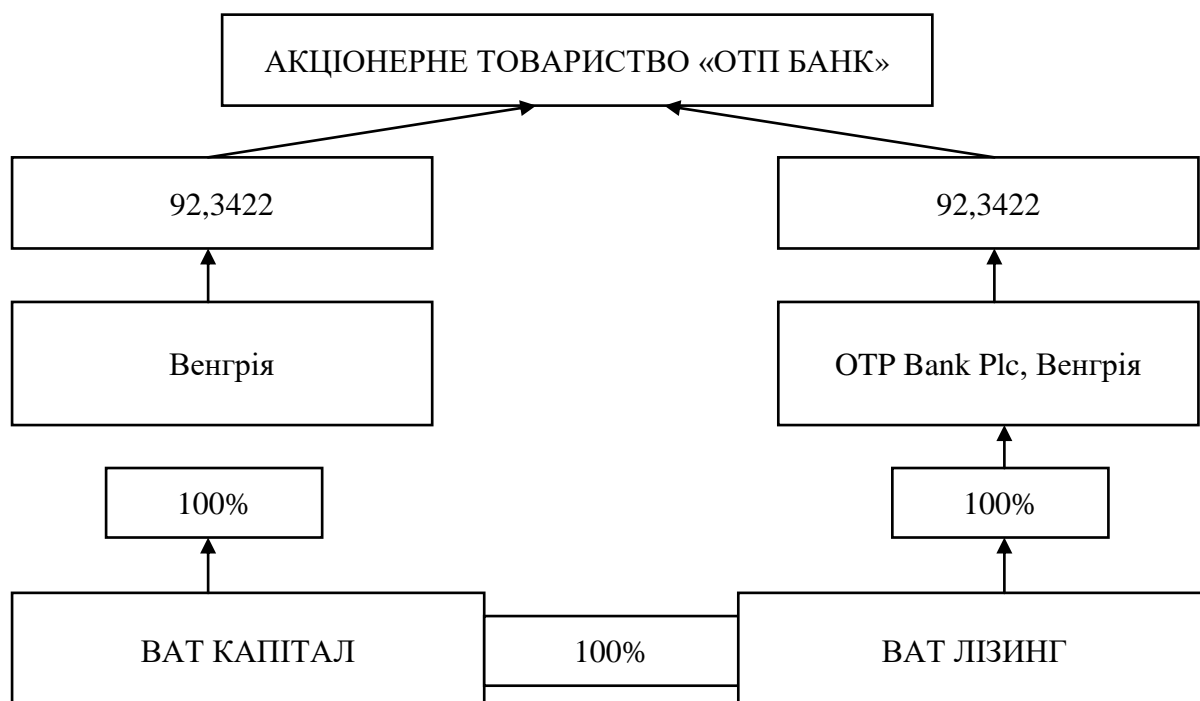

Рис. 1.1 Структура власності АТ «ОТП Банк»

Сформовано автором самостійно

Для комерційних банків забезпечення прибутковості – це першорядна задача, яку ставить перед собою вище керівництво. Іноді як цільовий показник вибирається абсолютний показник прибутку, але частіше всього використовують відносні показники, на зразок доходу на одну акцію, або прибутки на акціонерний капітал. Цільові показники розраховуються, як правило, на основі результатів колишньої діяльності і в зіставленні з показниками інших банків [4].

Поняття доходності комерційного банку відображає позитивний сукупний результат діяльності банку у всіх сферах його господарсько-фінансової і комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються усі його операційні видатки, включаючи адміністративно-управлінські, формується прибуток банку, розмір якого визначає рівень дивідендів, збільшення власних коштів і розвиток пасивних і активних операцій [5].

1.2 Фінансовий аналіз діяльності АТ «ОТП Банк»

Відповідні операційні сегменти були сформовані згідно затвердженої стратегії Банку щодо розвитку та управління бізнесом. Інформація стосується послуг, які надаються в межах сегментів, та подається керівництву Банку. У таблиці 1.2 наведено основні показники фінансової активності.

Для цілей складання внутрішньої звітності для керівництва операції Банку поділяються на такі сегменти: Корпоративний бізнес: цей бізнес-сегмент включає обслуговування поточних рахунків приватних підприємців та юридичних осіб, залучення депозитів, надання кредитних ліній у формі «овердрафт», обслуговування карткових рахунків, надання кредитів та інших видів фінансування, а також операції з іноземною валютою та операції

торгового фінансування [6]. В сегменті корпоративного бізнесу Банк розглядає наступні під-сегменти:

- ВКК (великі корпоративні клієнти, з річним оборотом не менш ніж 1 000 000 тисяч гривень або інсайтери Банку за вимогами Національного банку України),
- СКК (середні корпоративні клієнти, з річним оборотом від 125 000 до 1 000 000 тисяч гривень або лімітом активних операцій клієнта не менш ніж 25 000 тисяч гривень),
- МКК (малі та мікро корпоративні клієнти, з річним оборотом до 125 000 тисяч гривень або лімітом активних операцій клієнта не більше 25 000 тисяч гривень),
- ДК (державні компанії з часткою державної або комунальної власності не менш ніж 10% статутного капіталу).

Таблиця 1.2

Основні показники фінансової активності

	Україна	Країни, які не належать до ОЕСР	Країни ОЕСР	31 грудня 2018 року Всього
ФІНАНСОВІ АКТИВИ				
Грошові кошти та рахунки в Національному банку України	2,320,458	–	–	2,320,458
Кошти в банках	29,739	62,131	2,415,257	2,507,127
Кредити клієнтам	22,057,498	891	663	22,059,052
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1,102,220	–	–	1,102,220
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	3,677,428	–	–	3,677,428
Інші фінансові активи	139,589	3	465	140,057
ВСЬОГО ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ	29,326,932	63,025	2,416,385	31,806,342
ФІНАНСОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:				
Кошти банків та інших фінансових установ	315	2	124	441
Рахунки клієнтів	26,367,905	133,775	353,952	26,855,632
Інші фінансові зобов'язання	496,583	–	1,204	497,787
ВСЬОГО ФІНАНСОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	26,864,803	133,777	355,280	27,353,860
ЧИСТА ПОЗИЦІЯ	2,462,129	(70,752)	2,061,105	

Сформовано автором на основі додатку 1

Роздрібний бізнес: надання банківських послуг приватним фізичним особам. Цей сегмент включає ті самі види банківських продуктів, що й сегмент корпоративного банківського обслуговування, а також послуги з відкриття та ведення рахунків фізичних осіб, у тому числі рахунків для особистого використання [7], поточних та ощадних рахунків, залучення депозитів, обслуговування кредитних дебетових карток за зарплатними проектами та на відкритому ринку, іпотечне та авто кредитування споживче кредитування та цільове кредитування в торгівельних мережах.

Управління проблемними активами: цей бізнес сегмент включає роботу за кредитами корпоративних, роздрібних та цінними паперами, що мають наступні ознаки зменшення корисності:

- * індивідуальні оцінки зменшення корисності;
- * затримка платежу (від 180 днів за основною заборгованістю для роздрібних та 30 днів для корпоративних клієнтів);

Фінансова звітність АТ ОТП Банк підготовлена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності на основа принципу первісної вартості, за винятком фінансових інструментів та інвестиційної власності, що визнаються за справедливою вартістю, будівель та предметів мистецтва, що визнаються за переоціненою вартістю. Зазначено основна принципи облікової політики застосовувались Банком послідовно протягом всіх представлених звітних періодів, якщо не було зазначено інше. Аналіз динаміки власного капіталу АТ «ОТП Банк» наведено у таблиці 1.3

Таблиця 1.3

Динаміка власного капіталу АТ «ОТП Банк»

Рік	Статутний капітал		Прибуток		Резервний капітал		Власний капітал	
2015	23000	0	16434	0	7427	32,29	332199	0
2016	23000	0	163080	-0,22	7877	34,25	364711	+9,78
2017	23000	0	194015	+18,97	9502	41,31	437073	+19,84
2018	23000	0	221946	+14,40	10969	47,69	484411	+10,83
2019	326002	1317	123954	-44,15	156336	47,96	951492	+96,42

Сформовано автором самостійно

Власний капітал Банку збільшився протягом 2015 року з 332199 тис. гривень до 951492 тис. гривень або на 96,42 %, в першу чергу, завдяки збільшенню акціонерами Банку статутного капіталу на 303002 тис. гривень. Важливим чинником зростання власного капіталу також є чистий прибуток, який зріс на 76 685 тис. гривень. Порівняно з 2018 роком власний капітал зріс на 9,78%, а статутний капітал зріс на 1317%. Виходячи з цього можна казати, що основною складовою частиною власного капіталу є статутний капітал, який також є основним чинником зростання власного капіталу. Резервний капітал на протязі 2015-2019 року перевищував нормативне значення (25% зареєстрованого статутного капіталу), але у 2019 році зростання статутного капіталу на 364,04% порівняно з 2006 роком обумовило формування резервів на 15% менше нормативу. Але зростання прибутку у 2019 році порівняно з 2018, обумовить потрібні відрахування до резервного фонду.

Згідно з методикою Національного банку України регулятивний власний капітал банку складається із суми основного капіталу (капітал 1-го рівня) за вирахуванням суми новосформованих резервів за активними операціями банків, додаткового капіталу (капітал 2-го рівня), за вирахуванням відвернень. Тому у таблиці 1.4 наведено структуру власного капіталу.

Таблиця 1.4

Структура власного капіталу

Показники	На 31.12.2018 Тис. грн	На 31.12.2019 Тис. грн	Відхилення	
			Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
Основний капітал	585847	1757541	+1171694	+201,11
Додатковий капітал	270779	441370	+170591	+63
Відрахування з капіталу	0	0	0	0
РВК	856626	2198911	+1342285	+156,69
Власний капітал	951492	2368612	+1717120	+148,94
Валюта балансу	6082879	14153335	+8070456	+132,67

ВК / ВБ	16%	17%	1%	
---------	-----	-----	----	--

Сформовано автором самостійно

Тобто за рік розмір РВК зріс на 1 342 285 тис. грн (156,69%), а вага власного капіталу у сукупних пасивах зросла на 1% і становить 17%.

Фінансовий потенціал комерційного банку характеризується обсягом і структурою його необоротних та оборотних активів, що формуються за рахунок готівкових фінансових ресурсів (як власних, так залучених і позичених). Обґрунтоване оптимальне розміщення фінансових ресурсів під час здійснення активних операцій є одним з найважливіших принципів забезпечення фінансової стабільності, платоспроможності та ліквідності банку. Активні операції являють собою розміщення банками власного капіталу та залучених ресурсів з метою отримання прибутку, забезпечення діяльності та підтримання необхідного рівня ліквідності [8].

Дослідження активів банку полягає у використанні аналітичних прийомів, спрямованих на визначення загального обсягу коштів, які перебувають у розпорядженні банку, їх структури і динаміки в аналітичному періоді.

Для забезпечення управління ризиками у АТ «ОТП Банк» створено два підрозділи – Управління кредитних ризиків та Управління оцінки ринкових та операційних ризиків. До функцій Управління кредитних ризиків входить управління кредитними ризиками, що виникають за операціями з корпоративними клієнтами та фізичними особами. До функцій Управління оцінки ринкових та операційних ризиків належать управління ліквідністю, управління процентним ризиком, управління валютним ризиком, управління операційним ризиком та управління кредитним ризиком за міжбанківськими операціями.

1.3 Ринкове позиціонування АТ «ОТП Банк»

На сьогоднішній день на фінансовому ринку спостерігається загострення конкуренції між фінансово-кредитними установами, негативний вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність банків. Саме тому нині більшість банків для збільшення прибутку, підвищення рівня конкурентоспроможності активно впроваджують інструменти та заходи банківського маркетингу у свою діяльність [9].

Головними конкурентами АТ «ОТП Банк» є: «Приватбанк», «Ощадбанк», «Райффайзен Банк Аваль» та «Дельта Банк». На сьогоднішній день названі комерційні банки досить ефективно функціонують на кредитно-фінансовому ринку України. За допомогою SWOT-аналізу можна виявити і структурувати сильні та слабкі сторони, потенційні можливості та загрози банківської установи [10].

Таблиця 1.5

Аналіз конкурентоспроможності АТ «ОТП Банк»

Опис	Можливості	Загрози
	1. Недостатньо освоєні види обслуговування 2. Наявність маркетингової стратегії	1. Вихід на ринок нових конкурентів 2. Зміна переваг клієнтів 3. Брак якісних позичальників
Сильні сторони 1. Висока клієнт орієнтованість 2. Моніторинг конкурентів 3. Надійність банку 4. Високий рівень якості обслуговування	Поле СіМ Нові інформаційні технології; Контроль над витратами банку	Поле СіЗ Відстеження переваг клієнта; Посилення роботи по створенню привабливого образу
Слабкі сторони 1. Висока вартість послуг 2. Низький рівень залучення клієнтів 3. Відсутність концентрації на певних послугах	Поле СлМ Не розуміння потреб потенційних клієнтів;	Поле СлЗ Поява великої кількості нових банків на ринку

Сформовано автором самостійно

Всього залучено коштів клієнтів: 41.98 млрд грн в еквіваленті – 7 місце в Україні, в т.ч. гривневі кошти фізичних осіб – 9.06 млрд грн – 6 місце; валютні кошти фізичних осіб – 357.2 млн дол. США в еквіваленті – 6 місце; кошти юридичних осіб – 23.99 млрд грн в еквіваленті – 6 місце.

Максимальна сума кредиту – 300 тис. грн, кошти можна узяти на термін до 3 років. Процентна ставка, комісія та страховка об'єднані в один щомісячний платіж у розмірі 3.99 % від початкової суми кредиту на місяць [11]. Переплата за кредитом готівкою є вищою на 7.50 % річних ніж середні на ринку. У таблиці 1.5 наведено основні показники аналізу конкурентоспроможності АТ «ОТП Банк».

Було використано модель п'яти сил Портера для якісної оцінки стратегічної позиції в аспекті депозитної політики АТ «ОТП Банк» на ринку. Основними конкурентами у бізнес-галузі депозитних операцій є «Ощадбанк», «Укресімбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «Альфа-Банк». Проведемо аналіз конкурентного середовища ринку за моделлю п'яти сил конкуренції Майкла Портера [12].

1. Загроза появи потенційних конкурентів. Щоб почати бізнес у цій сфері, потрібно мати істотний початковий капітал, отримати ліцензію – все це ускладнює вхід на ринок. Таким чином, загроза появи нових конкурентів є незначною.

2. Загроза посилення внутрішньогалузевої конкуренції. Конкурентами «ОТП Банк» є комерційні банки, такі як «Ощадбанк», «Укресімбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «Альфа-Банк» та ін., що надають стандартні банківські послуги. Однак реальна конкуренція на цьому ринку простежується мало. Рівень конкурентної боротьби – мінімальний.

3. Загроза посилення влади споживачів. На ринку банківських послуг основними споживачами вважаються фізичні й юридичні особи: акціонери, вкладники, позичальники, векселетримачі. АТ «ОТП Банк» володіє значною

клієнтською базою в усіх сегментах і в усіх регіонах країни. Необхідно відзначити, що влада споживачів – мінімальна.

4. Загроза появи товарів-замінників. В будь-якому відділенні на території України з можливістю розторгнення вкладу в будь-який момент без втрати відсотків, тому існує зовсім низький рівень загрози з боку товарів-замінників.

5. Загроза посилення ринкової влади постачальників. Ринкова влада постачальників у бізнес-галузі депозитних операцій не має великої сили, оскільки вони представляють переважно аналогічні типи вкладів: строкові, поточні, до запитання. Сьогодні залишається пріоритетним збільшення депозитного портфелю. Для цього існує багато механізмів, головним з яких банк вибрав індивідуальний підхід до кожного клієнта. Саме це дає змогу банку максимально задовольняти потреби клієнта та забезпечує стабільний розвиток

У загальному розумінні бенчмаркінг – це перманентний, безперервний процес порівняння товарів (робіт, послуг), виробничих процесів, методів та інших параметрів досліджуваних фінансових та нефінансових структур з аналогічними об'єктами інших структур. Основна мета бенчмаркінгу полягає у виявленні негативних відхилень у значеннях порівнюваних показників і причин таких відхилень та розробці пропозицій щодо їх ліквідації. Існує досить багато видів бенчмаркінгу у залежності від класифікаційних ознак: конкурентний, функціональний, процесний, внутрішній. Також виділяють стратегічний, тактичний, глобальний, еталонний та інші види бенчмаркінгу.

Визначимо особливості застосування видів бенчмаркінгу при формуванні депозитної політики банку [13]:

1) Конкурентний бенчмаркінг. Застосовується для порівняння депозитних продуктів прямих конкурентів.

2) Функціональний бенчмаркінг. Проводиться з метою аналізу процесів, функцій, технологій у порівнянні з іншими банками, які не є конкурентами.

3) Процесний бенчмаркінг. Здійснюється аналіз окремих процесів банків-еталонів.

4) Внутрішній бенчмаркінг. Застосовується для аналізу окремих процесів або продуктів одного підрозділу або банку.

5) Стратегічний бенчмаркінг. Надає можливість відштовхуватись від стратегій залучення ресурсів депозитного походження банків-конкурентів і лідерів.

Отже, впровадження в систему управління депозитною базою банку бенчмаркінгу дасть можливість визначити переваги та недоліки здійснення депозитної діяльності порівняно з банком-лідером або конкурентами, провести ретельний аналіз параметрів депозитної політики банку, вчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Висновки до розділу 1

Завдяки дослідженню особливостей функціонування АТ «ОТП Банк» у сучасних умовах господарювання були здійснені наступні висновки:

1. АТ «ОТП Банк» входить до ТОП-10 українських банків за ключовими фінансовими показниками, такими як обсяги активів, розмір власного капіталу, обсягу коштів корпоративних клієнтів, кредитного портфелю та обсягів коштів приватних клієнтів, та інших.

2. Фінансова звітність АТ «ОТП Банк» підготовлена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності на основі принципу первісної вартості, за винятком фінансових інструментів та інвестиційної власності, що визнаються за справедливою вартістю, будівель та предметів мистецтва, що визнаються за переоціненою вартістю. Зазначені основні принципи облікової політики застосовувались Банком послідовно протягом всіх представлених звітних періодів, якщо не було зазначено інше.

3. Було використано модель п'яти сил Портера для якісної оцінки стратегічної позиції в аспекті депозитної політики АТ «ОТП Банк» на ринку. Основними конкурентами у бізнес-галузі депозитних операцій є «Ощадбанк», «Укрексімбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «Альфа-Банк». Проведемо аналіз конкурентного середовища ринку за моделлю п'яти сил конкуренції Майкла Портера.

4. Впровадження в систему управління депозитною базою банку бенчмаркінгу дасть можливість визначити переваги та недоліки здійснення депозитної діяльності порівняно з банком-лідером або конкурентами, провести ретельний аналіз параметрів депозитної політики банку, вчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1 Економічний зміст доходів, витрат та фінансових результатів діяльності

Для комерційних банків забезпечення прибутковості – це першорядна задача, яку ставить перед собою вище керівництво. Іноді як цільовий показник вибирається абсолютний показник прибутку, але частіше всього використовують відносні показники, на зразок доходу на одну акцію, або прибутки на акціонерний капітал. Цільові показники розраховуються, як правило, на основі результатів колишньої діяльності і в зіставленні з показниками інших банків [14].

Поняття доходності комерційного банку відображає позитивний сукупний результат діяльності банку у всіх сферах його господарсько-фінансової і комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються усі його операційні видатки, включаючи адміністративно-управлінські, формується прибуток банку, розмір якого визначає рівень дивідендів, збільшення власних коштів і розвиток пасивних і активних операцій.

Величина прибутку банку залежить від його доходу, який в свою чергу залежить насамперед від обсягу кредитних вкладень та інвестицій банку, розміру відсоткової ставки за наданими кредитами та величини і структури активів банку.

Структура ресурсів окремих комерційних банків є індивідуальною і залежить від ступеня їх спеціалізації, особливостей їх діяльності, стану ринку

кредитних ресурсів та інших факторів. Так, універсальні комерційні банки, які здійснюють переважно операції з короткострокового кредитування, як основний вид залучених ресурсів використовують короткотермінові депозити, а іпотечні банки, які займаються довгостроковим кредитуванням під заклад нерухомості, мобілізують кошти шляхом випуску та реалізації довгострокових зобов'язань (іпотечних облігацій). Ресурси комерційного банку наведено на рисунку 2.1

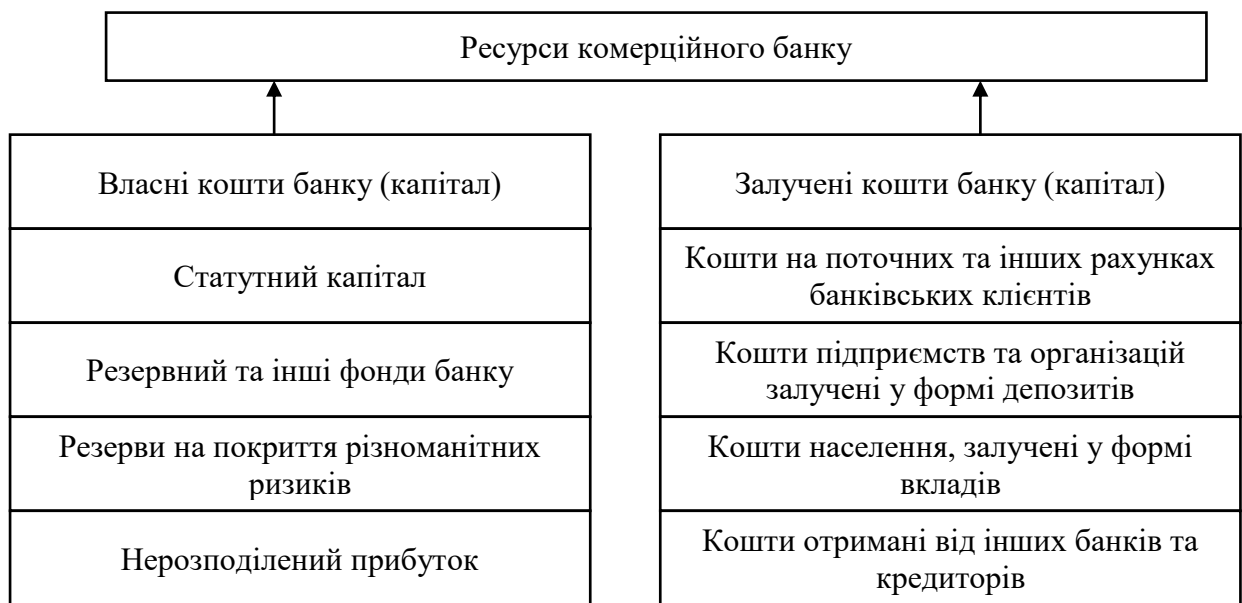

Рис. 2.1 Ресурси комерційного банку

Сформовано автором самостійно

Операції за допомогою яких комерційні банки формують свої ресурси, називаються пасивними. Пасивні операції забезпечують формування ресурсів банку, необхідних йому зверх власного капіталу для здійснення нормальної діяльності, забезпечення ліквідності та одержання доходу [15].

Основний вид пасивних операцій - залучення коштів на банківські рахунки всіх видів: поточні, строкові, ощадні, валютні та інші. Всі кошти, залучені на банківські рахунки, прийнято називати депозитами, а ці операції - депозитними. Депозити слугують важливим джерелом коштів, завдяки яким

банки формують переважну частину своїх дохідних активів. Недепозитні кошти найчастіше залучаються для підтримання ліквідності банків.

Доходи – це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу, або зростання активів або зменшення зобов'язань, що спричиняють збільшення капіталу і не є внесками акціонерів.

Небанківські доходи можуть включати інші доходи, які не відносяться до основної діяльності банку, але забезпечують здійснення банківської діяльності. На рисунку 2.2 наведено основні операції та їх поділ у комерційному банку

Рис. 2.2 Основні операції банку

Сформовано автором самостійно

Українська методика визначення капіталу банку і розрахунку його достатності впливає з рекомендацій Базельського комітету. Ці рекомендації були розроблені у грудні 1987 р. Згідно з ними капітал банку поділяють на основний (капітал I рівня) та додатковий (капітал II рівня). Капітал банку складається з суми основного та додаткового капіталу за мінусом відвернень з урахуванням основних засобів. Склад основного та додаткового капіталу, а також відвернень визначається НБУ. При розрахунках розмір додаткового

капіталу не повинен перевищувати розмір основного капіталу, як це визначено міжнародними стандартами. Відрахування вартості основних засобів здійснюється тільки тоді, коли вони перевищують суму основного й додаткового капіталів за мінусом відвернень.

Фінансові результати діяльності комерційного банку відбиваються у звіті про прибутки та збитки. Звіт про прибутки та збитки ґрунтується на концепції грошових потоків за доходами та витратами, які групуються за їхнім економічним характером. Дохідні статті форми розміщені у її лівій частині, а витратні – у правій. При цьому кожній групі доходів по горизонталі відповідає аналогічна група витрат. Це дає змогу оцінювати собівартість формування різних груп ресурсів і безпосередній чистий прибуток (збиток) від операцій.

Доходи і витрати відбиваються в обліку в тому періоді, в якому були зроблені чи здійснені, незалежно від фактичного отримання чи сплати грошових коштів. Якщо очікується, що економічні вигоди будуть виникати протягом кількох звітних періодів і зв'язок з доходом може бути визначений попередньо, витрати відображаються у звіті про прибутки та збитки на основі систематичних процедур часткового розподілу. У таких випадках витрати розглядаються як зношення або амортизація.

Розподіл прибутку банку здійснюється за результатами діяльності за рік згідно з рішенням загальних зборів акціонерів (пайовиків) банку. Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується таким чином: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшується на розмір відрахувань у офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством (резервний фонд та загальний резерв). Решта суми розподіляється на виплату дивідендів власникам і на капіталізацію банку. Сума чистого прибутку, що залишається для розвитку банківського бізнесу, називається нерозподіленим прибутком.

Банківський прибуток формується у результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банків. Він є джерелом виплати дивідендів акціонерам, створення фондів банку, базою підвищення добробуту банківських працівників [16]. Прибуток банку складають:

- прибуток від основної діяльності;
- прибуток, до якого, крім прибутку від основної діяльності, входять небанківські операційні доходи і витрати, відрахування в резерви, непередбачені доходи і витрати;
- чистий прибуток, який залишається у розпорядженні банку після сплати податку на прибуток.

Прибуток розподіляється таким чином

- сплата податку на прибуток (в нашій країні ставка податку дорівнює 20%);
- відрахування до резервного фонду банку;
- відрахування до фонду матеріального заохочення;
- відрахування у фонд виробничого та соціального розвитку;
- відрахування в інші фонди банку;
- сплата дивідендів акціонерам.

Потрібно раціонально й ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю із прибутковістю комерційного банку.

2.2 Нормативно-правові основи регулювання організації та методики обліку та аудиту фінансових результатів та розподілу прибутку комерційного банку

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» методологічне керівництво бухгалтерським обліком і звітністю в банках покладено на Національний банк України [17].

Введення бухгалтерського обліку і звітності в комерційних банках здійснюється згідно з нормативними актами, затвердженими НБУ, а саме:

- інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків;
- положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банках України;
- правилами організації фінансової та статистичної звітності банків України;
- методичними вказівками про ведення параметрів аналітичного обліку;
- планом рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України.

Нормативне забезпечення обліку, аналізу та аудиту доходів підприємства наведено в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Нормативні документи з обліку та аудиту фінансових результатів підприємства

Документ	Зміст документа	Сфера використання
1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [18].	Передбачає та проголошує правові засади суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, має найвищу юридичну силу на її основі приймаються закони та нормативні акти.	Забезпечення діяльності підприємств, організацій внаслідок ефективної їх діяльності.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [16].	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків та зборів, зокрема	Забезпечення порядку нарахування та сплати податкових платежів до

	визначає перелік податків і зборів, та порядок їх адміністрування	бюджету
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV із змінами і доповненнями [19]	Передбачає регулювання особистих немайнових та майнових відносин, засновані на юридичній рівності, вільне волевиявлення, майновій самостійності їх учасників	Забезпечення регулювання майнових відносин діяльності підприємств, організацій.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV із змінами та доповненнями [20]	Визначає правові основи господарської діяльності, яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання.	Для обліку, контролю та аудиту операцій господарської діяльності організацій.

Продовження таблиці 2.1

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. [21]	Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності	Організація та ведення обліку на підприємстві для ефективної його діяльності з метою отримання прибутку
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України [22]	Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності	Організація та ведення обліку на підприємстві для ефективної його діяльності з метою зменшення витрат
7. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення матеріальних цінностей. Затверджено постановою КМУ від 22.11.99 р. № 116 [23]	Визначає механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей	Визначення розмірів збитків, нестач матеріальних цінностей
8. МСА 230 «Аудиторська документація»: Міжнародні стандарти контролю, якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2010 р., част. 1 [24]	Аудитор повинен своєчасно готувати аудиторську документацію, яка забезпечує: - достатній та відповідний запис основи для аудиторського висновку; - докази того, що аудиторська перевірка виконана відповідно до МСА та застосовуваних законодавчих вимог	Формування робочої документації аудитора
9. МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності»: Міжнародні стандарти контролю, якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості	Аудитор повинен розробити загальну стратегію аудиту, яка б встановлювала обсяг, час та напрямок аудиту та допомагала в розробці більш детального плану аудиту	Складання плану і програми

та супутніх послуг, видання 2010 р., част. 1 [25]		
10. Міжнародний стандарт аудиту 700 «Аудиторський висновок про фінансову звітність»: Міжнародні стандарти контролю, якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2010 р., част. 1 [26]	Передбачає надання рекомендацій щодо форми і змісту аудиторського висновку, який надається в результаті аудиторської перевірки фінансових звітів суб'єкта господарювання, проведеної незалежним аудитором.	Для проведення перевірок та запис даних у аудиторському висновку на основі аудиторських доказів

Сформовано автором самостійно

Дослідження показують, що питання формування фінансових результатів підприємства завжди перебувало і продовжує перебувати під увагою численних контролюючих органів. Тому надзвичайно важливим є досконале володіння питаннями нормативно-правового забезпечення процесу формування фінансових результатів, що дозволить зменшити порушення та штрафні санкції з боку контролюючих органів.

2.3 Облік доходів і витрат АТ «ОТП Банк»

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» методологічне керівництво бухгалтерським обліком і звітністю в банках покладено на Національний банк України. Свою діяльність у цьому напрямку НБУ здійснює на підставі загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і стандартів бухгалтерського обліку, а також враховує національні стандарти бухгалтерського обліку і звітності, які розроблені Міністерством фінансів України. Нормативні документи з питань обліку і звітності, що використовуються в державній статистиці, погоджуються з Державним комітетом статистики України.

Ведення бухгалтерського обліку і звітності в АТ «ОТП Банк» здійснюється згідно з нормативними актами, затвердженими НБУ, а саме:

- інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків [27];
- положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банках України [28];
- правилами організації фінансової та статистичної звітності банків України [29];
- методичними вказівками про ведення параметрів аналітичного обліку [30];
- планом рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України [31].

В основу організації системи бухгалтерського обліку і звітності в АТ «ОТП Банк» покладено загальноприйняті елементи бухгалтерського обліку: об'єкти обліку і бухгалтерські рахунки; метод подвійного запису; план рахунків і баланс, звіт про фінансові результати; синтетичний і аналітичний облік; документація. Разом з цим організація цих елементів у банках взагалі має деякі особливості, що впливають зі специфіки діяльності банку як фінансового посередника.

До таких особливостей можна віднести:

- зміст і структуру плану рахунків;
- складання щоденного балансу;
- параметри і форми ведення аналітичного обліку;
- відображення банківської операції в обліку на момент її здійснення.

Розглянемо на прикладі АТ «ОТП Банк» облік операцій з нарахування і стягнення відсотків за користування банківською позикою. АТ «ОТП Банк» надав кредит на закупівлю товару ТОВ «Рушничок» 20.03.2019 р. з обумовленим в угоді строком погашення 20.04.2019 р. у сумі 100 000 грн. під відсоткову ставку 24 % річних. В угоді строк сплати відсотків визначений

після закінчення строку користування позикою, тобто 20 квітня. Банком використовується метод нарахування відсотків «факт/360 днів» (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2

Приклад розрахунку обліку відсоткових доходів

№ Зміст і з/п дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1. 20.05 Видача кредиту	№2040 «Позичковий рахунок»	№ 2600 «Поточний рахунок»	250000

Продовження таблиці 2.2

2. 31.05 Нарахування відсотків за період з 20.05 по 31.05 (кількість днів – 12) $\frac{250000}{100} \times \frac{24}{360} \times 12 = 1800$ Сума відсотків	№2048 «Нараховані доходи за кредитами»	№6024 «Відсоткові доходи за кредитами»	1800
3. 20.06 Нарахування відсотків за період 1.06 по 20.06 (кількість днів – 19), останній день не враховується) Сума відсотків – 2850 грн.	№2048	№6024	2850
4. 20.06 (1 варіант) Погашення кредиту	№2600	№2040	250000
5. Перерахування відсотків 20.06 (2 варіант)	№2600 №2600	№2048 №2040	4650 200000
6. Погашення кредиту здійснено частково - 200000 (через відсутність коштів на розрахунковому рахунку)	№2047	№2040	200000
7. Відсотки не перераховані через відсутність грошових коштів	№2049	№2048	4650
8. Відсотки не перераховані протягом 30 днів (одночасно операція обліковується за балансом протягом строку давності позову)	№6024 №9601 «Не сплачені клієнтом борги»	№2049 №9910	4650 4650

Банк «Дельта» розмістив 20 січня 2020 депозит у сумі 120 000 грн. у банку АТ «ОТП Банк» строком на 15 днів під відсоткову ставку 12 % річних. Строк повернення депозиту і сплати відсотків – 4 лютого 2020 року наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Сплата відсотків за депозитом АТ «ОТП Банк»

№ з/п	Зміст і дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1.	20 січня	№ 1512	№ 1200	120000

	Розміщення депозиту	«Інші короткотермінові депозити»	«Корражунок»	
2.	31 січня Нарахування відсотків	№ 1518 «Нараховані доходи»	№ 6012 «Відсотковий дохід»	480
3.	3 січня Нарахування відсотків	№ 1518	№ 6012	120
4.	4 січня Оприбуткування поверненого депозиту	№ 1200	№ 1512	120000
5.	Зарахування одержаних доходів від банку «Дельта» (480 + 120 = 600 грн.)	№ 1200	№ 1518	600

Сформовано автором самостійно

До відсоткового доходу за цінними паперами належать власне відсотки (за фіксованою або плаваючою відсотковою ставкою) і дисконт (за борговими цінними паперами).

Дисконт – це різниця між номінальною ціною цінних паперів і ціною придбання, якщо остання нижче номінальної [32]. Сума дисконту при покупці цінних паперів враховується як елемент ціни придбання на рахунок «Неамортизований дисконт за борговими цінними паперами». Фактично банк одержує суму дисконту при погашенні облігацій. Реалізація принципу нарощення нарахування і відповідності потребує відображення в обліку рівномірної амортизації дисконту аналогічно обліку нарахованих відсотків. Як і нарахування відсотків, амортизація дисконту відображається в обліку щомісячно і збільшує відсотковий дохід банку. Для розрахунку амортизації дисконту використовується два методи: метод ефективної ставки відсотка і метод прямої амортизації.

Облігація номіналом 100 грн. придбана АТ «ОТП Банк» 1 березня 2020 р. з дисконтом за 82 грн. Сума дисконту 20 грн.; виплаченого відсоткового доходу – 2 грн. річних. Дата випуску облігації 1 січня. Відсоткова ставка 12 % річних. Строк погашення 31 грудня. Дата сплати відсотків 1 січня 2020 .

Метод нарахування відсотків «30/360». Розглянемо відображення операцій в обліку при придбанні цінних паперів, з нарахування і одержання відсотків, за обліком амортизації дисконту наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Облік при придбанні цінних паперів, з нарахування і одержання відсотків

№	Змісті дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1.	1 березня Купівля облігацій	№ 3214	№ 1200 «Корраунок»	80
Облік придбаних облігацій: - купівля облігацій враховується за номіналом на рахунку № 3214 «Боргові цінні папери, випущені нефінансовими інститутами, в портфелі банку на інвестиції» – облік нарахованого відсоткового доходу до покупки		№ 3214 № 3218	№3216 «Неамортизований дисконт» № 1200	20 2

Продовження таблиці 2.4

2.	Розрахунок суми амортизації дисконту прямим методом: - від дати купівлі до дати погашення 10 місяців; - сума дисконту $100 - 80 = 20$ грн.; – щомісячна сума амортизації 20 грн.: 10 міс. = 2 грн.			
3.	Розрахунок суми відсотків, що нараховуються щомісячно $100 \times 12\% \times 30 = 1$ грн. 100×360			
4.	31 березня Відображаємо в обліку суму: – нарахованої амортизації дисконту; – нарахованих відсотків після купівлі облігацій	№ 3216 № 3218	№ 6053 № 6053	2 1
5.	Аналогічні проводки на 30 квітня, 31 травня... 31 грудня			
6.	Надходять грошові кошти: – у погашення облігацій; – відсотковий дохід $1 \text{ грн} \times 12 \text{ міс.} = 12 \text{ грн}$	№ 1200 № 1200	№ 3214 № 3218	100 12

Сформовано автором самостійно

1 серпня 2019 р. банком придбані облігації державної внутрішньої позики за номінальною вартістю 24 000 грн. з фіксованим відсотком 8 і зі строком погашення через 12 місяців. Сплата відсотків провадиться в день погашення [33] нарахованих до 1 листопада відсотків. (табл. 2.5.):

Таблиця 2.5

Облік торгових операцій АТ «ОТП Банк» з цінними паперами

№	Зміст і дата	Дебет	Кредит	Сума,
---	--------------	-------	--------	-------

з/п		рахунку	рахунку	грн.
1.	1 серпня Купівля облігації за номінальною вартістю	№ 3110	№ 1200	24000
2.	31 серпня Розрахунок суми нарахованих відсотків (24000 x 8 x 30)/(100x360) = 160 грн.			
3.	Облік нарахованих відсотків (щомісячно) аналогічні проводки 30 вересня, 31 жовтня. Всього сума нарахованих відсотків за три місяці 160 x 3 = 480 грн.	№ 3118	№ 6052	160
4.	1 листопада Надходження на рахунок грошових коштів за продані облігації: – ціна проданих облігацій 23 200 грн. – збитки від продажу 23 200 – 24 000 = - 800 грн.;	№ 1200 № 6203 № 1200	№ 3110 № 3110 № 3118	23 200 800 400

Таким чином, у результаті продажу облігацій за ціною, нижчою ціни придбання, збиток від операції склав 800 грн.

Облік комісійних доходів АТ «ОТП Банк» у складі комісій, які банк одержує за надані послуги, виділяють:

- комісії за одноразові послуги;
- комісії за послуги, які надаються протягом періоду, що обумовлений в угоді;
- комісії за послуги з обов'язковим результатом.

Комісії за одноразові послуги. До комісії за одноразову послугу відносять комісії за послуги з обміну валют, за видачу готівкових коштів, за видачу поручительства тощо.

Одержання комісії враховується:

Д-т «Розрахунковий рахунок клієнту або каса»;

К-т «Комісійні доходи».

Облік комісії за послуги постійного характеру. До них належать комісії за розрахунково-касове обслуговування, інкасаторські послуги, орендні платежі тощо [34]. Розглянемо бухгалтерські проводки більш детально, які наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Комісії за послуги постійного характеру

№	Зміст операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку
---	----------------	---------------	----------------

з/п			
1.	Якщо послуги надаються в поточному місяці, а їх сплата передбачається на початку місяця, наступного за звітним, то операція відображається: – при нарахуванні комісії за надані послуги; – при надходженні коштів від клієнтів для сплати послуг в установлені строки	«Нараховані доходи за комісіями» «Поточний рахунок»	«Комісійні доходи» «Нараховані доходи»
2.	При одержанні комісії авансом (до надання послуг)	«Поточний рахунок»	«Доходи майбутніх періодів»
3.	Після закінчення облікового періоду, в якому передбачено надання послуг	«Доходи майбутніх періодів»	«Комісійні доходи»

Сформовано автором самостійно

Облік дивідендного доходу АТ «ОТП Банк». Дивіденди, які підлягають одержанню банком за інвестиціями, відображаються в банківському обліку після їх оголошення на загальних зборах акціонерів:

Д-т «Нараховані дивіденди»;

К-т «Дивідендний дохід за акціями і іншими вкладенням».

Надходження дивідендів на кореспондентський рахунок у банку:

Д-т «Кореспондентський рахунок»;

К-т «Нараховані дивіденди».

Облік негрошових витрат АТ «ОТП Банк». Негрошові витрати пов'язані з нарахуванням резервів (провізії) під знецінення активів з метою хеджування ризиків за операціями з цінними паперами, кредитними та валютними.

При нарахуванні резерву під знецінення цінних паперів:

Д-т «Відрахунки в резерв»;

К-т «Резерв під знецінення цінних паперів».

При зменшенні розрахункової суми резерву:

Д-т «Резерв під знецінення цінних паперів»:

К-т «Зменшення резерву під знецінення цінних паперів».

Облік оплати праці й розрахунків на соціальне страхування. Виходячи зі спеціалізації АТ «ОТП Банк», структури його підрозділів, обсягів робіт і

технічного облаштування визначають кількість працюючих, штатний розпис і на його основі, залежно від рівня кваліфікації та складності робіт, сформований фонд основної й додаткової заробітної плати.

Нарахована оплата праці включається до складу адміністративно-управлінських витрат (дебет рахунку № 740 «Витрати на утримання персоналу», відповідний субрахунок), премії за виробничі досягнення – також до складу зазначених витрат, а інші – за рахунок фондів економічного стимулювання і кредиту рахунку № 3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою». За рахунок фондів стимулювання надається матеріальна допомога, видаються подарунки, сплачуються медичні послуги і харчування. Їх обліковують на особових рахунках окремо, з метою надання інформації податковим органам про сукупний дохід кожного працівника.

Щомісячно бухгалтерія здійснює всі розрахунки щодо нарахування оплати праці та утримання як податків, так і аліментів, погашення виданих кредитів, недостач, різних штрафів, відрахувань у пенсійний фонд тощо.

Д-т рахунку № 740 «Витрати на утримання персоналу» (відповідний субрахунок);

К-т рахунку № 3620 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами».

Нарахування оплати за лікарняними листками, довідками про виконання суспільних обов'язків здійснюються згідно з інструктивними вказівками Міністерства праці та Мінстату України, які періодично змінюються, виходячи з рівня інфляції.

На всі утримання із заробітної плати складаються бухгалтерські проводки:

Д-т рахунку № 3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»;

К-т рахунків: № 3620 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами»;

№ 355 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку» (субрахунки: авансів на відрядження, на господарські витрати, нестач).

Відображені бухгалтерськими проводками операції з нарахування заробітної плати, утримань із неї, відрахувань оформляється меморіальними ордерами.

2.4 Облік фінансового результату і розподілу прибутку АТ «ОТП Банк»

Доходи та видатки АТ «ОТП Банк» обліковуються наростаючим підсумком з початку року. В останній робочий день року рахунки доходів і витрат закриваються. Залишки за цими рахунками відносять на рахунок № 5900 «Результат поточного року» і, таким чином, досягається відображення фінансового результату в балансі банку.

На проміжні звітні дати (місяць, квартал) фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів звітного періоду з витратами; при цьому закриття рахунків доходів і витрат не передбачено [35].

Чистий прибуток (збиток), який отримано банком у поточному році, обліковується в п'ятому класі на рахунку № 5900 «Результат поточного року». За своїм характером рахунок № 5900 активно-пасивний. Якщо рахунок має кредитове сальдо, то комерційний банк реєструє прибуток, якщо дебетове сальдо, – це означає збиток. У цьому випадку рахунок № 5900 розглядається як контр пасивний.

Передбачено, що в останній робочий день залишок за рахунком № 5900 перераховується:

- якщо кредитовий – на рахунок № 5040 «Прибуток минулого року, що очікує затвердження»;
- якщо дебетовий – на рахунок № 5041 «Збитки минулого року, що очікують затвердження».

За своїм характером рахунок № 5040 – пасивний. Рахунок № 5041 активний і належить до виду контр пасивних рахунків.

Ці рахунки діють до дати проведення річних зборів акціонерів (засновників). На річних зборах зареєстрований фінансовий результат має бути затверджений. Водночас приймається рішення про розподіл чистого прибутку після оподаткування [36].

У фінансовому обліку АТ «ОТП Банк» здійснюються такі бухгалтерські проводки, які наведено у таблиці 2.7

Таблиця 2.7

Бухгалтерські проводки фінансового обліку

№ з/п	Зміст операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку
1.	Закриття рахунків з обліку доходів	Рахунки з обліку доходів	№ 5900
2.	Закриття рахунків з обліку витрат	№ 5900	Рахунки з обліку витрат
3.	В останній робочий день року залишок з рахунку № 5900 відноситься на рахунок № 5040, де обліковується до оприлюднення результатів зборів акціонерів після затвердження суми чистого прибутку та його розподілу	№ 5900	№ 5040 Прибуток минулого року, що очікує затвердження

Сформовано автором самостійно

Після закінчення кожного фінансового року Правління комерційного банку подає звіт про свою діяльність для затвердження на загальних зборах акціонерів, а також свої пропозиції щодо розподілу отриманого прибутку, включаючи пропозиції про збільшення капіталу банку.

Порядок розподілу прибутку повинен відповідати чинному законодавству України та засновницьким і статутним документам банку.

Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується таким чином: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшується на розмір відрахувань у офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством. До офіційних резервів належать: резервний фонд; загальний резерв [37].

Резервний фонд створюється згідно з чинним законодавством у розмірі не менше 25 % від суми сплаченого акціонерного (уставного) капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду становить не менше, ніж 5 % від суми чистого прибутку після оподаткування. Після досягнення запровадженого розміру резервного фонду, відрахування можуть здійснюватися на підставі відповідного рішення акціонерів (засновників).

Кошти резервного фонду призначені для покриття можливих збитків від банківської діяльності, а також як спосіб реалізації зобов'язань банку при неможливості забезпечити їх виконання за рахунок інших джерел. Кошти резервного фонду обліковуються на рахунку № 5021 «Резервні фонди».

Загальні резерви під певні ризики банку створюються згідно з чинним законодавством і відповідно до нормативних документів Національного банку України, а також якщо це передбачено Статутом банку або ж регламентоване спеціальними постановами загальних зборів акціонерів. Ці резерви обліковуються на рахунку № 5020 «Загальні резерви».

Якщо засновницькими документами передбачено створення спеціальних фондів за рахунок нерозподіленого прибутку (фонди матеріального заохочення, соціального розвитку та ін.), то облік операцій щодо їх формування та використання може здійснюватися у системі рахунків управлінського обліку.

На рівні аналітичного обліку в системі фінансового обліку банк на свій розсуд може відкривати окремі рахунки за видами активів, які забезпечуються повністю або частково власними коштами. Наприклад, це може бути фонд основних засобів, фонд надання позик своїм працівникам тощо.

При обліку операцій з дивідендами беруть до уваги дві дати: дату оголошення дивідендів та дату виплати дивідендів. Розглянемо бухгалтерські проводки, які використовуються. Розмір прибутку, який скеровується на виплату дивідендів, оголошується на зборах акціонерів.

Для відображення операцій з розподілу прибутку, які наведено у таблиці 2.8

Таблиця 2.8

Відображення операцій з розподілу прибутку

№ з/п	Зміст операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку
1.	Відрахування до резервного фонду	№ 5040	№ 5021
2.	Відрахування в загальний резерв	№ 5040	№ 5020
3.	Нарахування дивідендів акціонерам	№ 5040	№ 3631 «Кредиторська заборгованість акціонерами банку за дивідендами»
4.	Виплата дивідендів акціонерам грошима	№ 3631 № 3631	№ 1001 № 1200
5.	Облік підтвердженого прибутку, який призначено на капіталізацію, тобто на розширення, банківського бізнесу	№ 5040	№ 5030 «Результати минулих років»

Сформовано автором самостійно

Дивіденди – це частина чистого прибутку після оподаткування, що розподіляється між акціонерами банку відповідно до акцій. Дивіденди можуть виплачуватись у формі грошей або додаткових акцій. Таким чином,

джерелом виплати дивідендів є чистий прибуток після сплати податку і тому розмір оголошених дивідендів не може перевищувати суми чистого прибутку комерційного банку. Дивіденди можуть виплачуватись наприкінці кварталу, півріччя або за рік [38].

2.5 Удосконалення з ведення обліку доходів і витрат комерційного банку

Загальна методика фінансового обліку доходів і витрат банку сформована відповідно до міжнародних та національних стандартів положень бухгалтерського обліку. Прибутковість і ефективність діяльності банків є основними складовими процесу формування фінансово стійкої банківської системи. Дослідження сутності доходів і витрат банківської установи як основних чинників впливу на обсяг отриманого банком прибутку – необхідна умова подальшого вдосконалення системи їх обліку, аналізу й управління.

Рис. 2.1 Структура доходів і витрат комерційного банку

Для досягнення високої прибутковості пропонуються наступні рекомендації:

- нарощувати власні кошти банку;
- підтримувати належний рівень конкурентоспроможності;
- забезпечувати фінансову стійкість банку;
- збільшувати питомому вагу «працюючих» активів у сукупних активах;
- проводити зважену маркетингову і процентну політики;
- застосовувати фінансове планування;
- формувати достатні страхові резерви та резервні фонди;
- застосовувати такі інструменти, які дозволяють як планувати, так і одержувати додатковий прибуток (ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою ті інші форми діяльності);

Для вдосконалення методики обліку доходів та витрат комерційних банків необхідно:

1) визначити роль і значення бухгалтерського обліку як функції управління комерційним банком, що постійно зростає, через що важливо й необхідно виділити у сучасній системі бухгалтерського обліку три взаємопов'язані підсистеми фінансового, управлінського обліку, а також обліку з метою оподаткування;

2) вдосконалити організацію управлінського обліку з використанням трансфертного ціноутворення і елементів операційно-вартісного підходу з упровадженням центрів відповідальності для здійснення самого процесу обліку доходів та витрат;

3) на базі основоположних принципів обліку доходів та витрат розширити прийняту класифікацію доходів та витрат банку за такими ознаками, як факторний аналіз найвпливовіших груп доходів (витрат); «дзеркальний» аналіз; коефіцієнтний аналіз.

Витрати і доходи комерційних банків України є похідними об'єктами обліку, що виникають як результат здійснення певних банківських операцій,

пов'язаних із виконанням зобов'язань (отриманням послуг) і розміщенням активів (наданням послуг). Система бухгалтерського обліку доходів і витрат банку вважається основою всієї системи управління та посідає досить значне місце. Саме тут накопичується вся необхідна інформація про фактичні витрати і доходи банку, а також відображається кругообіг ресурсів у процесі його діяльності. У фінансовій звітності банків відображаються показники за реальним станом активів, зобов'язань, капіталу банку, що потребує використання в методикі обліку всіх банківських операцій основоположних принципів МСБО.

Послідовно виконувані процедури облікового циклу формують уявлення про бухгалтерський облік як про чітко впорядковану процедуру послідовної реєстрації фактів діяльності банку на рахунках бухгалтерського обліку. Також особу увагу пропонується приділити інтернет банкінгу та витратам на його утримання. Нажаль проблема збереження банківської таємниці є актуальною проблемою у відкритому середовищі, тому банки для перевірки платоспроможності клієнтів використовують серйозні перевірки для уникнення шахрайства та недотримання банківської таємниці.

Висновки до розділу 2

Дослідження теоретичних аспектів обліку фінансових результатів комерційного банку дозволяє зробити такі висновки:

1. Величина прибутку банку залежить від його доходу, який в свою чергу залежить насамперед від обсягу кредитних вкладень та інвестицій банку, розміру відсоткової ставки за наданими кредитами та величини і структури активів банку. Потрібно раціонально й ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю із прибутковістю комерційного банку.

2. Питання формування фінансових результатів підприємства завжди перебувало і продовжує перебувати під увагою численних контролюючих органів. Тому надзвичайно важливим є досконале володіння

питаннями нормативно-правового забезпечення процесу формування фінансових результатів, що дозволить зменшити порушення та штрафні санкції з боку контролюючих органів.

3. Чистий прибуток (збиток), який отримано банком у поточному році, обліковується в п'ятому класі на рахунку № 5900 «Результат поточного року». За своїм характером рахунок № 5900 активно-пасивний. Якщо рахунок має кредитове сальдо, то комерційний банк реєструє прибуток, якщо дебетове сальдо, – це означає збиток. У цьому випадку рахунок № 5900 розглядається як контр пасивний.

4. Якщо засновницькими документами передбачено створення спеціальних фондів за рахунок нерозподіленого прибутку (фонди матеріального заохочення, соціального розвитку та ін.), то облік операцій щодо їх формування та використання може здійснюватися у системі рахунків управлінського обліку.

РОЗІЛ 3

АУДИТ ПРИБУТКОВОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1 Суть і значення аудиту комерційного банку

Зовнішні та внутрішні аудиторські перевірки повинні проводитись відповідно до загальноприйнятих у міжнародній практиці стандартів з врахуванням вітчизняного досвіду і свого середовища [39]. Загальновизнаними принципами, які забезпечують реалізацію завдань і зазначені в Міжнародних стандартах аудиту та надання впевненості є:

- законність;
- незалежність;
- цілісність, об'єктивність і незалежність;

- гласність;
- планування;
- безперервність;
- системність;
- ефективність.

В основу діяльності аудиту в банках покладено вивчення реальних фактів, виключена можливість впливів суб'єктивної думки на прийняття тих чи інших рішень, неупередженість в оформленні отриманих результатів. Об'єктивність є визначальною умовою ефективної роботи аудитора. Принцип об'єктивності забезпечується шляхом передбачення в процедурах аудиту спільних з іншими аудиторами дій керівника служби внутрішнього та зовнішнього аудиту з метою запобігання одноосібних рішень.

Принцип планування визначає конкретні методи проведення аудиту, а також часу його виконання. Метою планування є звернення уваги внутрішнього аудитора на найважливіші питання, які слід перевірити найретельніше. Він повинен планувати свою роботу так, щоб мати можливість ефективно провести аудиторську перевірку [40].

Крім наведених принципів, які визначають можливість виконання завдань аудиту комерційного банку О. Петрик, Г. Давидов відносять:

- конфіденційність;
- незалежність;
- майстерність і компетентність;
- документування;
- суттєвість.

Принцип конфіденційності вимагає нерозголошення інформації, одержаної в ході роботи, за винятком випадків виявлення кримінальних злочинів і недотримання податкового законодавства.

Законом України «Про аудиторську діяльність» обумовлено, що аудитором може бути громадянин України, який має кваліфікаційний сертифікат про право на заняття аудиторською діяльністю на території України. Право на одержання сертифіката мають громадяни України, які здобули вищу освіту, певні знання з питань аудиту та досвід роботи не менше трьох років підряд на посадах обліково-економічного профілю [41].

Важливим принципом аудиту у міжнародних стандартах є документування аудиторських процедур як доказ виконання аудиту. Робочі документи є підтвердженням, що зібрані докази достатні і достовірні, що аудит був належним чином спланований і його проведення контролювалось; вони є основою для контролю за якістю виконаної у клієнта роботи аудиторами, свідченням того, чи дійсно аудитор зібрав достатньо адекватні свідчення, щоб скласти аудиторський висновок.

До робочих документів належать: документи постійного зберігання (інформація про клієнта, результати аудиту за минулий рік, програми аудиту, довідкова інформація для планування, копії засновницьких документів, контрактів, описи видів цінних паперів та ін.), наявність яких дає можливість аудитору сконцентрувати увагу лише на аналізі змін клієнта у поточному році; робочі документи поточного року (робочий пробний баланс, протоколи або виписки з них зборів ради директорів, результати зустрічей і дискусій з керівництвом, фахівцями підприємства-клієнта, підтверджуючі тести, зібрані свідчення у вигляді робочих відомостей, таблиць, розрахунків, зроблених на їх основі висновків). Важливе значення має розробка і використання стандартизованих робочих паперів. Це сприятиме впровадженню комп'ютеризації процесу аудиту, алгоритмізації аудиторських процедур.

Принцип суттєвості впливає з того, що аудитор перевіряє фінансову інформацію вибірково. Тому він повинен вміти вибрати найбільш вагомі

господарські факти, на підставі яких буде ґрунтуватись висновок аудитора [42].

На завершальній стадії аудитор повинен проаналізувати і оцінити висновки одержаних аудиторських доказів для того, щоб сформувавши аудиторський висновок про достовірність фінансової інформації. Такий аналіз і оцінка стосуються того, що:

- фінансова інформація була підготовлена на основі даних бухгалтерського обліку відповідно до прийнятої облікової політики;
- фінансова інформація подана згідно із діючим законодавством;
- інформація в цілому відповідає аудиторському знанню діяльності підприємства;
- має місце адекватне відображення всіх матеріальних (суттєвих) питань, які стосуються правильного оформлення фінансової звітності.

Аудиторський звіт повинен містити чітке і ясне формулювання висновків про фінансову інформацію. У позитивному висновку висловлюється задоволення аудитора з усіх суттєвих аспектів обліку, звітності і фінансового стану підприємства. Якщо висловлюється протилежне судження (умовний висновок, висновок з обмеженням) або відмова від підтвердження, аудитор повинен точно і аргументовано вказати причини негативного висновку або викласти застереження.

3.2 Значення аудиту доходів і витрат

Достовірність фінансового результату діяльності комерційного банку визначають за реально одержаними доходами та правильно сформованими витратами. Адже від правильності віднесення останніх на собівартість банківських послуг чи за рахунок власного прибутку, що залишається в розпорядженні банку, залежить як достовірність одержаного прибутку, так і рівень податків, яких найчастіше намагаються сплачувати менше. Але

свідоме ігнорування чи несвідоме порушення законодавства щодо наведеного вище порядку розмежування витрат, у кінцевому результаті, при перевірках органами державної податкової адміністрації призводить до фінансових санкцій у вигляді пені та штрафів (що в декілька разів перевищують суму заниженого податку) і нарахування пені [43].

Отже, завдання аудиту полягає в тому, щоб упередити податкові органи своєю перевіркою щодо достовірності формування бухгалтерією доходів і витрат та своєчасно виправити власні помилки і порушення.

Нагальна необхідність у такій упереджувальній перевірці внутрішнім аудитом, особливо актуальна ще і тому, що зовнішній аудит, як правило, здійснює її після річного звіту, який може бути складений з помилками і порушеннями, а, отже, і недостовірне.

Програмою проведення аудиту доходів і витрат можна вважати оціночну таблицю, в якій систематизовано найбільш типові порушення, що виникають в обліку і спричиняють недостовірність формування фінансового результату та пов'язаного з ним оподаткування прибутку [44]. Її структура і зміст такі, що наведено у Додатку В.

Найбільш типовими порушеннями, які виявляються при перевірці доходів, витрат і збитків, що необґрунтовано занижують прибуток до оподаткування бюджету, можна вважати наступні:

1. Щодо заниження доходів:

а) зарахування до складу фондів безкоштовного надходження цінностей і грошей без відображення в податковій декларації для оподаткування;

б) віднесення доходів поточного звітного періоду до складу доходів майбутніх періодів для зниження прибутку і його оподаткування.

2. Щодо завищення собівартості банківських послуг:

а) віднесення амортизації невиробничих основних фондів;

- б) монтаж нових пожежної та охоронної сигналізації та телефонізації;
- в) списання сплачених штрафів і пені;
- г) усі види капітальних ремонтів власних, а не орендованих, основних засобів;
- д) програмне забезпечення (замість включення його до складу нематеріальних активів);
- є) пряме списання без виправдовуючих документів.

3. Щодо завищення збитків:

- а) списання пені та штрафів усіх видів;
- б) списання нестач;
- в) списання витрат за відсутності виправдовуючих документів;
- г) списання безнадійної дебіторської заборгованості.

3.3 Аудиторські висновки по результатам діяльності комерційного банку

Аудиторський висновок має містити інформацію про об'єм роботи, період перевірки та про перевіряючого. Після завершення аудиторської перевірки аудитори складають висновок і підписують його. Внутрішній аудитор, уповноважений підписати аудиторський висновок, повинен призначатися керівником підрозділу внутрішнього аудиту [45].

В аудиторському висновку повинно бути відображено, наскільки діяльність перевіряемого підрозділу відповідає існуючим законодавчим і нормативним вимогам.

Аудиторський висновок має містити інформацію, яка відображає достовірність та повноту фінансової документації банку, про правильність ведення бухгалтерського обліку. В аудиторському висновку слід звернути увагу на виявлення помилок, шахрайства та інших подібних випадків в

діяльності банку. Опрацювання висновків та рекомендацій (як правило) відбувається під час аудиторської перевірки або після її проведення.

Аудиторський висновок містить основну інформацію та резюме. У висновок також можуть бути включені факти виявлених порушень, рекомендації з попередніх аудиторських перевірок, а також інформація про характер здійсненої перевірки (планова; на запит).

В аудиторський висновок обов'язково включаються всі важливі факти, які необхідні для підтвердження або запобігання неправильним судженням.

У висновку подаються рекомендації, які ґрунтуються на виявлених під час перевірки недоліках та порушеннях. В аудиторському висновку можуть зазначатися вжиті підрозділом заходи після останньої аудиторської перевірки або інформація щодо введення суворого контролю над операціями [46].

Аудиторський висновок надається тим співробітникам банку, які можуть вжити заходів щодо усунення виявлених недоліків або гарантувати їх виконання. Інформація конфіденційного характеру викладається в окремому висновку. Якщо вона стосується керівників банку, то аудиторський висновок обов'язково надається Раді банку з повідомленням Національного банку України.

Що стосується аудиторського висновку по фінансовій звітності АТ «ОТП Банк», то, аудитор вважає, що фінансові звіти Банку справедливо та достовірно відображають фінансовий стан, його фінансові результати та рух грошових коштів за рік, що минув на зазначену дату, у відповідності до вимог Національного банку України та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Вся господарська діяльність комерційного банку – здійснення банківських угод – має назву статутна діяльність. Її проведення вимагає від комерційного банку значних витрат, але крім витрат виникають доходи, як результат діяльності комерційного банку. Результатом співставлення доходів

та витрат є фінансовий результат статутної діяльності, який виступає у вигляді прибутку чи збитків.

Поняття доходності комерційного банку відображає позитивний сукупний результат діяльності банку у всіх сферах його господарсько-фінансової і комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються усі його операційні видатки, включаючи адміністративно-управлінські, формується прибуток банку, розмір якого визначає рівень дивідендів, збільшення власних коштів і розвиток пасивних і активних операцій.

Доходи та витрати банку впродовж року обліковуються методом накопичення, тобто записи за рахунками шостого і сьомого класів ведуться наростаючим підсумком із початку року. В останній робочий день року рахунки доходів і витрат закриваються на рахунок обліку фінансового результату діяльності банку. Формування показників проміжної звітності про результати діяльності банку, а також щоденного балансу відбувається на технічному рахунку 5999. Техніка записів за цим рахунком полягає в тому, що наприкінці кожного дня доходи порівнюються з витратами, при цьому рахунки доходів і витрат не закриваються. Залишок на рахунку 5999 подається у звітності, але фактичні проведення за цим рахунком не виконуються. Механізм визначення поточного (проміжного) фінансового результату є таким самим, як і при визначенні результату за рік. Зрозуміло, що в тому разі, коли потрібно уточнити записи, які стосуються звітного періоду, роблять коригувальні проведення з метою забезпечення реальності відображення фінансового результату діяльності банку.

Після закінчення кожного фінансового року правління банку подає звіт про свою діяльність для затвердження на загальних зборах акціонерів, а також свої пропозиції щодо розподілу отриманого прибутку, включаючи пропозиції про збільшення капіталу банку.

Порядок розподілу прибутку повинен відповідати чинному законодавству України та засновницьким документам банку.

Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується так: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшується на розмір відрахувань в офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством. До офіційних резервів належать: резервний фонд; загальний резерв.

Внутрішній аудит АТ «ОТП Банк» є однією з форм внутрішнього фінансово-господарського контролю діяльності банку. Об'єктом дослідження аудиторів є не внутрішній адміністративний контроль, а лише його підфункція – внутрішній бухгалтерський контроль, яка зумовлює ефективне інформаційне забезпечення процесу управління.

Завданням внутрішнього аудиту є функції запобіжного, оперативного, післяопераційного і стратегічного видів фінансово-господарського контролю, що особливо важливо в умовах недосконалості законодавчої бази з оподаткування.

Аудиторська перевірка юридичної особи – засновника (акціонера, учасника) банку здійснюється за певний період станом на перше число кожного місяця, у якому юридична особа зробила внесок до статутного капіталу банку згідно з чинним законодавством України в сфері фінансово-господарської діяльності та оподаткування відповідно до правил ведення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Висновки до розділу 3

Виходячи із дослідження аудиту прибутковості комерційного банку на прикладі АТ «ОТП Банк» були отримані такі висновки:

1. В основу діяльності аудиту в банках покладено вивчення реальних фактів, виключена можливість впливів суб'єктивної думки на прийняття тих чи інших рішень, неупередженість в оформленні отриманих результатів. Об'єктивність є визначальною умовою ефективної роботи аудитора. Принцип об'єктивності забезпечується шляхом передбачення в процедурах аудиту спільних з іншими аудиторами дій керівника служби

внутрішнього та зовнішнього аудиту з метою запобігання одноосібних рішень.

2. Важливим принципом аудиту у міжнародних стандартах є документування аудиторських процедур як доказ виконання аудиту. Робочі документи є підтвердженням, що зібрані докази достатні і достовірні, що аудит був належним чином спланований і його проведення контролювалось; вони є основою для контролю за якістю виконаної у клієнта роботи аудиторами, свідченням того, чи дійсно аудитор зібрав достатньо адекватні свідчення, щоб скласти аудиторський висновок.

3. Нагальна необхідність у такій упереджувальній перевірці внутрішнім аудитом, особливо актуальна ще і тому, що зовнішній аудит, як правило, здійснює її після річного звіту, який може бути складений з помилками і порушеннями, а, отже, і недостовірне.

4. Аудиторський висновок має містити інформацію, яка відображає достовірність та повноту фінансової документації банку, про правильність ведення бухгалтерського обліку. В аудиторському висновку слід звернути увагу на виявлення помилок, шахрайств та інших подібних випадків в діяльності банку. Опрацювання висновків та рекомендацій (як правило) відбувається під час аудиторської перевірки або після її проведення.

ВИСНОВКИ

Вся господарська діяльність комерційного банку – здійснення банківських угод – має назву статутна діяльність. Її проведення вимагає від комерційного банку значних витрат, але крім витрат виникають доходи, як результат діяльності комерційного банку. Результатом співставлення доходів та витрат є фінансовий результат статутної діяльності, який виступає у вигляді прибутку чи збитків.

Поняття доходності комерційного банку відображає позитивний сукупний результат діяльності банку у всіх сферах його господарсько-фінансової і комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються усі його операційні видатки, включаючи адміністративно-управлінські, формується прибуток банку, розмір якого визначає рівень дивідендів, збільшення власних коштів і розвиток пасивних і активних операцій.

Доходи та витрати банку впродовж року обліковуються методом накопичення, тобто записи за рахунками шостого і сьомого класів ведуться наростаючим підсумком із початку року. В останній робочий день року рахунки доходів і витрат закриваються на рахунок обліку фінансового результату діяльності банку. Формування показників проміжної звітності про результати діяльності банку, а також щоденного балансу відбувається на технічному рахунку 5999. Техніка записів за цим рахунком полягає в тому, що наприкінці кожного дня доходи порівнюються з витратами, при цьому рахунки доходів і витрат не закриваються. Залишок на рахунку 5999 подається у звітності, але фактичні проведення за цим рахунком не виконуються. Механізм визначення поточного (проміжного) фінансового результату є таким самим, як і при визначенні результату за рік. Зрозуміло, що в тому разі, коли потрібно уточнити записи, які стосуються звітного періоду, роблять коригувальні проведення з метою забезпечення реальності відображення фінансового результату діяльності банку.

Після закінчення кожного фінансового року правління банку подає звіт про свою діяльність для затвердження на загальних зборах акціонерів, а також свої пропозиції щодо розподілу отриманого прибутку, включаючи пропозиції про збільшення капіталу банку.

Порядок розподілу прибутку повинен відповідати чинному законодавству України та засновницьким документам банку.

Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується так: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і

зменшується на розмір відрахувань в офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством. До офіційних резервів належать: резервний фонд; загальний резерв.

Аудит АТ «ОТП Банк» є однією з форм фінансово-господарського контролю діяльності банку. Завданням аудиту є функції запобіжного, оперативного, післяопераційного і стратегічного видів фінансово-господарського контролю, що особливо важливо в умовах недосконалості законодавчої бази з оподаткування.

Аудиторська перевірка юридичної особи – засновника (акціонера, учасника) банку здійснюється за певний період станом на перше число кожного місяця, у якому юридична особа зробила внесок до статутного капіталу банку згідно з чинним законодавством України в сфері фінансово-господарської діяльності та оподаткування відповідно до правил ведення бухгалтерського обліку та складання звітності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камінська М. Б. Особливості організації обліку доходів і витрат у банках //Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2015. – №. 2 (2). – С. 147-153.

2. Корпанюк Т. М. Особливості ведення управлінського обліку в комерційних банках України //Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – №. 4. – С. 152-159.
3. Кушнарьова А. А. Сутність та значимість фінансових результатів діяльності комерційного банку //Modern economics. – 2017. – №. 6. – С. 113-120.
4. Русіна Ю. О., Ліпінська Д. Ю. Прибуток як складова фінансової стійкості комерційного банку //Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2014.
5. Джулій Л. В., Грицаюк М. Організаційні аспекти та система обліку депозитних операцій комерційних банків. – 2017.
6. Корпанюк Т. М., Марченко С. О. Правила обліку нарахування доходів і витрат комерційних банків України //Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – №. 13 (1). – С. 132-135.
7. Урусова З. П., Дорофєєва А. Б., Мосіяш І. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У БАНКАХ //ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ. – 2018. – С. 51.
8. Юдіна С. В., Гуржий Т. О., Васькова К. О. Аналіз тенденцій кредитних послуг комерційних банків домогосподарствам в Україні //Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №. 21. – С. 34-38.
9. Кудряк Ю. Особливості трансформації банківської системи України в умовах посилення регуляторних вимог до діяльності банків //Економіст. – 2015. – №. 2. – С. 25-30.
10. Момот О. М. Прикладні аспекти оцінювання поточної конкурентоспроможності банку //Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Економіка. – 2018. – №. 10. – С. 98-104.

11. Шумська І. В. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВИДІВ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «А-БАНК»). – 2020.
12. Шевчук Я. В. Ринок банківського проектного фінансування в Україні //Економіка та держава. – 2018. – №. 8. – С. 98-102.
13. Лепетан І. М., Козак В. Ю. БЕНЧМАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ //П 78 Проблеми та перспективи регулювання міжнародних економічних. – С. 153.
14. Кушнарьова А. А. Сутність та значимість фінансових результатів діяльності комерційного банку //Modern economics. – 2017. – №. 6. – С. 113-120.
15. Сук П. Л., Сук Л. К. Фінансовий облік. – 2015.
16. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>;
17. Савченко Т. Г., Савченко Т. Г. Звітність банку. – 2017.
18. України К. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №. 30. – С. 141.
19. кодекс України Ц. Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV (із змінами і доповненнями)[Електронний ресурс]/офіційний веб-сайт Верховної Ради України //Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
20. кодекс України Г. Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV (із змінами і доповненнями) //Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
21. фінансів України Н. М. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 //Звіт про фінансові результати" від. – Т. 31. – С. 99.

22. фінансів України Н. М. Про затвердження методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» від 27.06. 2013 р. № 635 [Електронний ресурс] //Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

23. Постанова К. М. У. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» від 22.11. 99р. № 116.[Електронний ресурс] //Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99>.

24. Степанюк О. С. Актуальні проблеми використання МСА 230 «Робоча документація» в Україні. – 2016.

25. Малишкін О. Планування аудиту податків: методика здійснення //Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – №. 10. – С. 23-31.

26. Долбнева Д. В. Ключові питання формування аудиторського висновку: національний та міжнародний аспект //Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – №. 1.

27. Павелко О. В. ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БАНКІВ УКРАЇНИ: ОБГРУНТУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЯ //Економіка, управління та адміністрування. – 2011. – №. 1 (55). – С. 130-133.

28. Андренко О. А., Мордовцев О. С. Механізм формування облікової політики банків //Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки. – 2017. – №. 138. – С. 57-62.

29. Савченко Т. Г., Савченко Т. Г. Звітність банку. – 2017.

30. Кириленко В. Б. и др. Аналітичний облік банківських металів. – 2016.

31. Варцаба В. І., Машіко К. С. Облік у банках (у таблицях і схемах). – 2016.

32. Спяк Г. І. Методичні аспекти бухгалтерського обліку операцій банків з цінними паперами //Світ фінансів. – 2017. – №. 2 (15). – С. 79-89.
33. Деньга С. М. Удосконалення обліку власних цінних паперів суб'єкта господарювання //Науковий вісник РУЕТ: Economic Sciences. – 2015. – №. 1 (63).
34. Рубанов П. М. и др. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. – 2016.
35. Кулиняк І. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку фінансового сектору України //Вісник АПСВТ. – 2018. – №. 3. – С. 36-50.
36. Джолос А. В. Організація і методика використання звітності банків для розробки системи їх рейтингування : дис. – Сумський державний університет, 2018.
37. Савченко Т. Г., Бурденко І. М. Сучасні тенденції обліку, аналізу й оподаткування в умовах євроінтеграції. – 2020.
38. Гаврилко В. С. Іноземний капітал в банківській системі: вплив на фінансову стабільність та економічний розвиток країни : дис. – Сумський державний університет, 2018.
39. Мулик І. В. Кредитно–інвестиційна діяльність банків: сутність та значення для економіки України //Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2013. – №. 3. – С. 85-91.
40. Сімаков К. І., Бойчук І. П. Проблеми формування системи внутрішнього аудиту комерційного банку //Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. – 2017. – №. 3. – С. 149-152.
41. Баришевська І. В., Барышевская И. В. Організація і методика аудиту в банках. – 2014.

42. Антонова А. О. Аналіз фінансової діяльності комерційних банків //Управління розвитком. – 2014. – №. 4. – С. 28-30.
43. Нагайчук В. В. Доходи і витрати підприємства як об'єкт контролю //Вісник Херсон. держ. ун-ту.–2014.–Вип. – 2014. – Т. 6. – С. 37-40.
44. Гамзаєва Е. М. Особливості аудиту фінансових результатів //Управління розвитком. – 2014. – №. 12. – С. 33-35.
45. Малахов В. А. Дискусійні питання визначення методики аудиту витрат на українських підприємствах //Бізнес Інформ. – 2015. – №. 12. – С. 263-268.
46. Пилипчук Н. М. Методичний підхід до організації аналітичної роботи внутрішнього аудиту доходів від основної діяльності //Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2015. – №. 1 (2). – С. 382-385.

ДОДАТОК А

Програма проведення аудиту комерційного банку

№	Що перевіряється	Повинно бути з'ясовано
1.	Достовірність собівартості послуг основної діяльності	<p>Необґрунтоване завищення через невірне (свідоме або несвідоме) віднесення витрат на собівартість, замість власного прибутку (спецфондів), що залишається у розпорядженні банку – рахунок № 5020 «Фонд банку»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) амортизація невиробничих основних фондів, що призначені для задоволення соціальних і культурно - побутових потреб працівників банку (холодильники, телевізори, магнітофони, медичне та стоматологічне обладнання); 2) витрати на придбання новорічних та інших подарунків, святкування; 3) витрати на допомогу та утримання спортивних, медичних, благодійних та інших сторонніх організацій (міліції, КРУ, прокуратури), фонду захисту інвалідів, поховання тощо; 4) усі види капітальних ремонтів власних, але не орендованих основних засобів як виробничого, так і невиробничого призначення; 5) монтаж і облаштування пожежної сигналізації; 6) монтаж і облаштування охоронної сигналізації; 7) монтаж і облаштування телефонної мережі; 8) віднесення на собівартість зношення малоцінного інвентарю невиробничого призначення (посуд, постільна білизна, кавоварки, міксери, електрочайники тощо); 9) списання витрат при здійсненні попередньої оплати (кредит рахунку № 120 «Коррахунок у НБУ» без виправ - доводячих документів); 10) списання безнадійної та простроченої дебіторської заборгованості з господарських операцій банку; 11) списання сумнівної і безнадійної заборгованості клієнтів за виданими їм позичкам; 12) списання на собівартість різного виду заплачених пені та штрафів; 13) придбання програмного забезпечення (ЕОМ); 14) передчасне або в завищених розмірах віднесення на

		собівартість витрат майбутніх періодів; відсотків і комісійних клієнтам-власникам грошей на депозитні та інші рахунки, а також за користування їхніми коштами на розрахункових, поточних та валютних рахунках
2.	Достовірність списання на збитки різних витрат	Необґрунтоване списання на збитки замість власного прибутку (спецфондів), що залишається в розпорядженні банку; 1) пені та штрафів усіх видів; 2) збитків від ліквідації та реалізації основних фондів; 3) нестачі різних матеріалів понад норму природного збитку; 4) нестачі всіх видів матеріалів і основних засобів при не встановленні винуватців або у випадках відмови судом на відшкодування з них; 5) різних видів витрат без будь-яких документів; 6) незакінчених капітальних ремонтів власних основ 7) витрат на допомогу і утримання спортивних, медичних, культурних організацій і благодійних фондів, міліції, КРУ, прокуратури, фонду захисту інвалідів, поховання тощо
3.	Достовірність зарахування до складу доходів різних їх видів	1. Повнота зарахування до складу доходів, а не кредиторської заборгованості або фондів банку різних видів надходжень від наданих банком послуг з метою зменшення розміру оподаткованого прибутку згідно з Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 289/97ВР від 22.05.97р.; 2. Те ж різних видів безкоштовно одержаних товарно-матеріальних цінностей; товарно-матеріальних цінностей; 4. Віднесення доходів поточного періоду до складу доходів майбутніх періодів з метою зменшення поточного прибутку до оподаткування [7, с. 55].

Сформовано автором на основі